

майбутніх вчителів до практичної педагогічної діяльності в умовах полікультурного середовища. Вважаємо, що до них можна віднести: гуманізацію; діалог культур; культуровідповідність; толерантність; етнопсихологізацію; етнопедагогізацію; полілінгвізм; системність. Всі ці принципи можуть виступати як критерії наукового аналізу сучасного стану професійної підготовки майбутніх вчителів. Отже, полікультурна професійно-педагогічна компетенція дещо поглиблює й уточнює поняття „професійна компетентність учителя”. На нашу думку, запропонована її структура досить повно перераховує необхідні якості особистості, потрібні для її повноцінного активного життя в полікультурному соціумі. Враховуючи основні принципи підготовки майбутніх спеціалістів, можна у подальшому визначити шляхи та засоби вдосконалення професійної підготовки у системі вищої педагогічної освіти.

Література

1. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії. –К., 2000. – 310с.
2. Кондрашова Л.В. Процесс обучения в высшей школе. –Кривой Рог, 2000. – 218с.
3. Образование: сокровище сокровище: Доклад Международной комиссии по образованию для XXI века, представленный ЮНЕСКО. – Париж, 1997.
4. Сластенин В.А. Педагогика. –М., 2000. – 512с.

В.В.Гузинін

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

В статтє автор раскрывает пути формирования правовых знаний будущих педагогов, накопления правового опыта, предлагает программу правового обучения.

In the article the author describes the ways of juridical knowledge formation of future teachers, accumulation of juridical experience, suggests the program of juridical education.

Проблема правового виховання сьогодні набуває величезного значення для розбудови української правової

держави і кожного її громадянина. Це виражається у різкому підвищенні престижу юридичних спеціальностей, попиту на юридичну літературу, загальному зростанні інтересу людей до правових знань. Але ці процеси не підкріплені правовою традицією. Те, що у західних країнах виховується самою практикою життя, виникає ніби природно, у наших умовах повинно бути предметом цілеспрямованого формування. Певні кроки у цьому напрямі зроблено: вступила у дію Програма правової освіти населення України, фрагменти змісту правової освіти включені у законодавчі і програмні документи про освіту; правові знання є обов'язковими в освітніх закладах усіх ступенів та рівнів; створені навчально-виховні методики.

Особливо важливим є зараз правове виховання майбутніх педагогів, тому що студентська молодь педагогічних вузів покликана сама у професійній діяльності проводити правовиховну роботу серед учнів, з якими їй доведеться працювати після закінчення ВНЗ. Окремі питання правового виховання розглядаються у працях Д.Абашидзе, І.Беха, В.Головченка, Г.Давидова, І.Ільїна, Я.Кічук, В.Кудрявцева, Г.Миньковського, А.Нікітіна, В.Оксамитного, В.Основина, І.Прокопенка, О.Татаринцевої, Н.Ткачової, М.Фіцули, І.Фарбера й ін. Важливими є дослідження М.Подберезького (Україна) з проблем становлення і розвитку правової культури майбутнього вчителя; Т.Почтар (Росія) – у галузі правового виховання студентів педагогічних ВНЗ й ін.

Незважаючи на досить широке коло публікацій з даної проблеми, її подальша розробка є вкрай необхідною, адже ще не існує фундаментальної теорії правового виховання, що утруднює практику правовиховної роботи. Це й послужило підставою для обрання даної тематики як об'єкта дослідження.

Мета дослідження, його завдання і наукова новизна полягають у розробці змістовної програми правового виховання майбутніх педагогів. Методами дослідження є аналіз теоретичних джерел і синтез при розробці програми.

На основі теоретичних і практичних досліджень нами була розроблена програма правового виховання студентів, яка пропонуємо розглянути.

Формування правових знань (крім обов'язкового курсу основ правознавства) Правові знання є умовою розвитку правових інтересів в усіх сферах соціального життя і здобуваються в процесі засвоєння правових понять та вражень. Правова освіта формує здатність правової орієнтації і можливість переносити її на дійсність.

На стадії абітурієнта юнацтво знайомиться з основами законодавства про освіту; положеннями про приймальні комісії та правилами прийому до вищих навчальних закладів; з міжнародними нормативними актами щодо освіти. Ці знання набуваються як у процесі самоосвіти, так і під час спеціально організованих занять у відповідному навчальному закладі, консультацій та ін.

1-2 курс вищого навчального закладу. Проходить правова адаптація студентів до занять і поведінки у ВНЗ. Набуваються знання про Статут ВНЗ, його внутрішній розпорядок, правила гуртожитку, права та обов'язки студентів, їх відповідальність за ті або інші порушення відповідних норм і правил.

3-4 курс – студенти поглиблюють загальні правові знання у галузі законодавства. Особлива увага приділяється вивченню нормативних актів про освіту. Обов'язково враховується спеціалізація студентів. Проводиться і юридична підготовка студентів до подальшого навчання (ознайомлення з нормативними актами магістратури та аспірантури), працевлаштування, трудової діяльності.

5 курс – поглиблюються надбані загальні та спеціальні правові знання.

Накопичення правового досвіду. Накопичення правового досвіду або потенціалу - це надбання сукупності соціально-правового досвіду, знань, умінь, навичок особистості, що в разі необхідності мобілізуються і дають можливість вільно поводитися у будь-якому правовому полі. Воно спрямоване на таке отримання правових вражень, коли

реалізується принципи превентивності, послідовності, наступності правовій освіті та вихованні. Правовий досвід складається у процесі соціального життя і вивчення всіх університетських дисциплін.

Порівняння знань, вражень, переживань, правового досвіду. Порівняння – один з логічних прийомів пізнання зовнішнього світу, що включає в себе встановлення схожості та різниці між об'єктами та спорідненими предметами. Порівняння правових вражень відбувається на рівні їх джерел (законів, правил та ін.) та характеру реакцій (подобаються чи ні ці закони, правила). Для порівняння проводиться обговорення різних життєвих ситуацій у правовому аспекті, організація рольових ігор, уроків невирішених проблем та ін.

Включення у діяльність по формуванню правових установок, навичок, умінь. В основному ведеться у межах студентського самоуправління, рольових ігор, розробки деяких нормативних документів, організації тематичних зборів; включення у всі види соціальної діяльності.

Введення правових елементів у структуру знань. Предмети навчального процесу за ступенем виявлення правового змісту можна поділити на такі групи: 1) об'єкти без виразно виявлених правових властивостей; 2) об'єкти з явними елементами правових властивостей, у зовнішній подобі чи у суттєвому аналізі процесів та закономірностей, залежностей та відношень; 3) об'єкти, розкриті в повноті зовнішніх та внутрішніх правових властивостей чи оптимально придатні для розкриття у пізнавальному процесі; 4) об'єкти, які в силу натуральної, природної виразності можуть бути оцінені та сприйняті як правові і які безпосередньо включаються в навчальний процес у своєму цілісному вигляді чи в елементах, суттєвих у правовому аспекті; 5) допоміжні правові об'єкти, як носії образів пізнавальних об'єктів з виявленими правовими властивостями, що визначають логіку процесів і тим самим поглиблюють правові пізнання; 6) художні образи, як носії правового переосмислення образів об'єктів або їх елементів;

7) художні твори, взаємопов'язані з темою уроку, як засіб стимулювання уявлень, пробудження правового усвідомлення, що переноситься на об'єкт, який вивчається, та правової інтуїції. Це служить формуванню здатності правового пізнання дійсності та емоційно-вольових компонентів особистості.

Виховання правових почуттів. У кожної особи ці почуття створюються в процесі вирішення суспільно значущих проблем у навчальній, трудовій, творчій діяльності. У зв'язку з цим правове почуття неможливо виховати тільки за допомогою бесід, лекцій, оповідань, особистого прикладу. Правові почуття народжують у людині здатність насолоджуватися правовою поведінкою та задоволенням своїх потреб правовими засобами. Вони включають і негативні хвилювання, тривожність за вчинені антиправові та антисоціальні вчинки. Саме правові почуття становлять основу правових переконань.

Оперування історичними і сучасними образами відомих особистостей. Єдність пізнавальних інтересів і правових вражень активізує процес формування поглядів і переконань особи. На заняттях звертається увага студентів на особистості відомих людей, їх діяльність у правовому аспекті.

Формування правового ідеалу. Прагнення людини до ідеалу складає зміст її діяльності. В системі формування правосвідомості ідеал виступає як джерело творчої та практичної активності. Правовий ідеал пов'язаний з емоційно-особистим відношенням до будь-яких галузей соціального життя.

Формування здатності спостерігати факти та явища життя. Спостереження характеризується активністю та цілеспрямованістю. У вирішенні завдань правового виховання вміння спостерігати закладається в основу розвитку такої правової здібності як правове сприйняття оточення.

Завдання досліджень, пов'язаних з пошуком правової інформації. У ході виконання завдань

дослідження діяльність студентів повинна бути пов'язана зі збиранням нової інформації, її обробкою, написанням відзивів, рецензій, сценаріїв, положень та ін. Дієвими засобами підвищення правотворчої активності студентів є дослідницькі завдання при вивченні правознавства, наприклад, такі: аналіз самостійних спостережень під час відвідування криміналістичних музеїв, суду, прокуратури, адвокатури; робота з різними науковими, методичними та художніми джерелами; інтерв'ю, бесіди з правоохоронцями.

Ситуації, які вимагають захисту своїх поглядів, критики антиправових дій оточення. Створюються у житті і можуть моделюватися при організації дискусій, полеміки та ін. Наявність суперечки, довірливої розмови повинні відображати різні правові та антиправові ситуації, щоб студенти самостійно, у правовому аспекті, підходили до оцінки всього, що негативно впливає на життя

Виконання громадських доручень. Правову активність розвивають різні доручення, які відрізняються залежно від віку особистості та належності до громадських організацій. Завдання вимагають урахування інтересів студентів, рівня їх правового розвитку. Будь-яке громадське доручення дає можливість студенту входити у різноманітні стосунки, забезпечує реалізацію соціального формування.

Правове виховання потребує сучасних теоретичних надбань, на основі яких повинна вдосконалюватися відповідна практична діяльність. Вже є певні досягнення у розробці теорії правового виховання: за останній час значно активізувалися наукові дослідження у цій галузі, появились проекти, які заслуговують на увагу. Зараз необхідно синтезувати ці досягнення у фундаментальну теорію правової освіти з послідовним її удосконаленням.

Наші дослідження показують, що застосування змістовної програми правового навчання та виховання ефективно впливає на позитивне, просоціальне становлення особистості, активізує її громадсько-правові позиції, створює умови для вільного входження у правове поле як нашої держави, так і зарубіжних країн.

Література

1. Головченко В. В. Эффективность правового воспитания: понятие, критерии, методика измерения.- К.: Наукова думка, 1985.- 269 с.
2. Подберезський М.К. Правова культура майбутнього вчителя.-Харків: Основа, 1997.-240 с.
3. Правове виховання учнів: Метод, посібник / Авт.-укл. М. М. Фіцула.- К.: ІЗМН, 1997. - 148 с.
4. Татаринцева Е.В. Правовое воспитание методология и методика. - М.: Высш. Школа. 1990 . – 175 с.

Ю.О.Саунова

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ, МІСТУ І СТРУКТУРИ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

В статтє аналізуються різні підходи к определению сущности понятия “экологическая культура”. Акцентується внимание на структурных компонентах экологической культуры будущего учителя.

The different approaches for definition of the essence, of the notion ecological culture are analysed. Great attention is focused on the structural components of ecological culture of future teachers.

Екологічна культура вчителя є одним із суттєвих і активних складників загальнопедагогічної і професійної підготовки, бо своєю навчально-виховною і просвітницькою діяльністю він впливає на поліпшення довкілля. Для вирішення проблеми формування екологічної культури кожен майбутній вчитель мусить розуміти екологічну ситуацію, щоб розумно впливати на розв'язання найскладніших її питань педагогічними засобами [12,3-4]. Проблема формування екологічної культури студентів без розуміння сутності поняття та всієї проблеми в цілому з боку викладачів вищої школи не може бути вирішена. Метою нашої статті є здійснення аналізу різних підходів до